

Vergaderjaar 2013–2014

30 486

Evaluatie Embryowet

E

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 28 april 2014

De leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport¹ hebben kennis genomen van de brief van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport van 5 maart 2014 inzake de beantwoording van vragen over de evaluatie van de Embryowet en de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting.² Naar aanleiding daarvan hebben zij de Minister op 26 maart 2014 een brief gestuurd.

De Minister heeft op 23 april 2014 gereageerd.

De commissie brengt bijgaand verslag uit van het gevoerde schriftelijk overleg.

De griffier van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
De Boer

¹ Samenstelling:

Holdijk (SGP), Dupuis (VVD) (*vice-voorzitter*), Linthorst (PvdA), Slagter-Roukema (SP) (*voorzitter*), Thissen (GL), Nagel (50PLUS), Koffeman (PvdD), Kuiper (CU), Quik-Schuijt (SP), Reuten (SP), De Vries-Leggedoor (CDA), Flierman (CDA), Barth (PvdA), Martens (CDA), vac. (CDA), Scholten (D66), Backer (D66), Ganzevoort (GL), De Lange (OSF), Ter Horst (PvdA), Beuving (PvdA), Frijters-Klijnen (PVV), Van Dijk (PVV), De Grave (VVD), Bröcker (VVD), Beckers (VVD), Van Beek (PVV), Bruijn (VVD), Koning (PvdA)

² Kamerstuk 30 486 D

BRIEF AAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Den Haag, 26 maart 2014

De leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) hebben met belangstelling kennis genomen van uw brief van 5 maart 2014 inzake de beantwoording van vragen over de evaluatie van de Embryowet en de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting.³

Uw brief geeft de leden van de commissie VWS aanleiding tot het maken van de volgende opmerkingen en het stellen van de volgende vragen.

In de beantwoording van de vragen van de leden van de VVD-fractie en de SP-fractie stelt u dat voor een actie op grond van artikel 1:394 BW niet vereist is dat het ouderschap eerst gerechtelijk wordt vastgesteld. Deze, bekende, donor is volgens u ingevolge de wet – als ware hij ouder – verplicht tot het voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding.

De leden van de commissie constateren echter dat de hoedanigheid van donor en verwekker of instemmende levensgezel nooit kan samenvallen, wat impliceert dat de donor nooit alimentatieplichtig kan zijn. Volgens artikel 1:394 BW is de man die als levensgezel van de moeder heeft ingestemd met de daad die de verwekking van het kind tot gevolg heeft gehad «als ware hij ouder» alimentatieplichtig.

Deze situatie doet zich voor als de moeder samenwoont met een vrouw of met een man die onvruchtbaar is of geen kinderen wil verwekken (bijvoorbeeld vanwege een erfelijke ziekte). In beide gevallen is de partner, in het ene geval de meemoeder, in het andere geval de man die het leven met de moeder deelt, alimentatieplichtig, en niet de derde die het zaad heeft gedoneerd.

De door u geschetste situatie dat de vrouw gebruik maakt van een bekende donor die aan te merken is als instemmende levensgezel komt er op neer dat de donor en de instemmende levensgezel één en dezelfde persoon zijn. Deze is in de hoedanigheid van levensgezel alimentatieplichtig voor het kind dat met zijn eigen gedoneerde zaad is verwekt. De commissie constateert dat de wetgever niet geïnteresseerd is in hoe een kind verwekt wordt binnen een relatie. Een donor is per definitie iemand die buiten de relatie waarin het kind geboren wordt staat en kan dus niet tevens de instemmende levensgezel zijn.

Binnen de jurisprudentie zijn twee uitzonderingen gepubliceerd op het bovenstaande.⁴ In deze gevallen is de donor, nadat de lesbische relatie van de moeder was beëindigd, met de moeder getrouwd en heeft in gezinsverband met de moeder en het met zijn zaad verwerkte kind samengeleefd. Deze omstandigheden creëren een nieuwe situatie.

De commissie acht het van belang dat hier geen onduidelijkheid over blijft bestaan: de donor is dus volgens de wet niet onderhoudsplichtig. De rechter kan hier, onder verwijzing naar de jurisprudentie, onder zeer stringente omstandigheden een uitzondering op maken. De commissie ontvangt op dit punt graag uw reactie.

In de beantwoording van de vraag van de leden van de PvdA-fractie geeft u aan dat de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie

³ Kamerstuk 30 486 D

⁴ LJN: BX3557, Rechtbank Zutphen, 126571 FA RK 11–2392, 03-08-2012

(NVOG) en de Vereniging voor Klinisch Embryologen (KLEM) bezig zijn het Modelreglement te actualiseren. U heeft aangegeven deze organisaties te vragen specifiek te kijken naar de leeftijdsgrens van de IVF-behandeling en de mogelijke aanpassing daarvan. De leden van de commissie worden graag op de hoogte gehouden van deze ontwikkelingen en zien een afschrift van uw verzoek gaarne tegemoet.

De leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport wachten met belangstelling uw antwoorden af. De commissie verzoekt u de vragen uiterlijk woensdag 23 april 2014 te beantwoorden.

Voorzitter van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
T.M. Slagter-Roukema

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 23 april 2014

Met belangstelling heb ik kennisgenomen van de vragen die leden van uw Kamer op 26 maart jl. hebben gesteld en opmerkingen die zij hebben gemaakt naar aanleiding van de evaluatie van de Embryowet en de Wet donorgegevens kunstmatige bevruchting (uw kenmerk 153180.06u). Mede namens de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie geef ik hieronder mijn reactie.

Allereerst ga ik in op uw opmerkingen omtrent donorschap en financiële aanspraken. Als een vrouw kiest voor een bevruchting met gebruik van een onbekende donor, dus met donorzaad uit een spermakliniek van een man die de vrouw niet kent, dan is het uitgesloten dat financiële aanspraken op de donor kunnen worden gemaakt. De donor is niet te kwalificeren als «verwekker» of «levensgezel van de moeder die heeft ingestemd met een daad die de verwekking tot gevolg kan hebben gehad» in de zin van de wet. Alleen de «verwekker» of «levensgezel van de moeder die heeft ingestemd met een daad die de verwekking tot gevolg kan hebben gehad» zijn immers alimentatieplichtig. De leden van de commissie constateren dat de hoedanigheid van onbekende donor en verwekker of instemmende levensgezel nooit kan samenvallen, wat impliceert dat de onbekende donor nooit alimentatieplichtig kan zijn. Deze stelling kan ik alleen maar onderschrijven.

Als een vrouw gebruik maakt van een bekende donor kan het kind een financiële aanspraak op de donor hebben, als deze is te aan te merken als instemmende levensgezel en het kind maar één juridische ouder heeft: de vrouw uit wie het is geboren. De instemmende levensgezel is op grond van artikel 1: 394 BW als ware hij ouder verplicht tot het voorzien in de kosten van verzorging en opvoeding van het kind. Voor een actie op grond van artikel 1: 394 Burgerlijk Wetboek is niet vereist dat zijn ouderschap eerst gerechtelijk wordt vastgesteld. Door gerechtelijke vaststelling ontstaat juridisch ouderschap en dat is in dit geval niet nodig.

De commissie constateert dat de wetgever niet geïnteresseerd is in hoe een kind verwekt wordt binnen een relatie. Een donor is volgens de commissie per definitie iemand die buiten de relatie waarin het kind geboren wordt staat en kan dus niet tevens de instemmende levensgezel zijn.

Dit punt kan ik niet onderschrijven, omdat dit niet altijd het geval is. Bij een IVF-behandeling is sprake van bevruchting van een eicel met sperma buiten het lichaam van de aanstaande moeder. Het sperma kan afkomstig zijn van de partner van de aanstaande moeder of van een derde. Als het sperma afkomstig is van de partner van de aanstaande moeder, dan geldt deze man als donor. De man wordt als verwekker aangemerkt als hij de zwangerschap op natuurlijke wijze met de moeder heeft doen ontstaan. Dat is niet het geval bij een IVF-behandeling. De partner is echter wel de instemmende levensgezel, die toestemming geeft voor een behandeling die de verwekking van het kind tot gevolg kan hebben. De donor én de instemmende levensgezel zijn in dat geval één en dezelfde persoon.

De commissie vervolgt met de vraag om een reactie op de uitzonderlijke situatie dat in de rechtspraak in twee gevallen is bepaald dat een donor, niet zijnde de instemmende levensgezel, toch onderhoudsplichtig was. In deze gevallen had de moeder met haar vrouwelijke partner een kind

gekregen met behulp van het sperma van een bekende donor. Nadat de relatie van de moeder en haar vrouw was beëindigd, is de donor met de moeder in het huwelijk getreden en heeft in gezinsverband met de moeder en het met zijn zaad verwekte kind samengeleefd. De donor werd als gevolg van het feit dat hij met de moeder van het kind in het huwelijk trad onderhoudsplichtig. De echtgenoot van de moeder is immers de stiefouder van het kind en in die hoedanigheid onderhoudsplichtig (art. 1:395 BW). Dat de man ook de donor was met behulp van wiens zaad het kind is verwekt, is daarbij feitelijk niet relevant.

Daarnaast geeft u aan graag op de hoogte te worden gehouden aangaande mijn verzoek aan de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG) en de Vereniging voor Klinisch Embryologen (KLEM) om bij het actualiseren van hun Modelreglement specifiek te kijken naar de leeftijdsgrens van de IVF-behandeling en de mogelijke aanpassing daarvan. Zoals u in uw brief voorstelt, zal ik u op de hoogte houden en u een afschrift sturen van mijn verzoek aan de NVOG en KLEM.

De Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E.I. Schippers